

GOVOR IVANA PAVLA II. O SV. TOMI AKVINSKOM

U povodu 100. obljetnice enciklike *Aeterni Patris*

Poštovani profesori i dragi studenti!

1. S osjećajem nutarnje radosti opet sam, poslije dugo vremena, došao u ovu dvoranu, koja mi je dobro poznata, jer sam u njoj bio toliko puta kao student u danima mladosti, kad sam izdaleka došao na Papinsku međunarodnu visoku školu »Angelicum« da tu produbim misao zajedničkog naučitelja, sv. Tome Akvinskog.

Od tada je ta visoka škola doživjela značajan napredak: od moga prethodnika pape Ivana XXIII. bila je podignuta na rang sveučilišta i obogaćena dvama novim institutima, naime, uz već postojeće fakultete teologije, crkvenog prava i filozofije, utemeljen je fakultet socijalnih znanosti i institut »Mater Ecclesiae«, namijenjen budućim vjeroučiteljima. Radujem se tim znakovima vitalnosti staroga panja, koji pokazuje da u njemu teče svježi životni sok, što mu omogućuje da novim znanstvenim ustanovama odgovori uvijek novim kulturnim zahtjevima.

Radost današnjeg susreta umnožena je prisutnošću biranog zbora onih koji njeguju tomističku misao. Oni su došli ovdamo sa svih strana svijeta da proslave prvu stogodišnjicu enciklike »Aeterni Patris«, koju je 4. kolovoza 1879. objelodanio veliki papa Lav XIII. Ovaj kongres, koji je sazvalo »Međunarodno društvo Tome Akvinskoga«, idejno je povezan s onim koji je nedavno održan u Cordobi u Argentini inicijativom »Argentinskog katoličkog udruženja za filozofiju«, koje je također htjelo proslaviti tu obljetnicu pozvavši značajnije predstavnike suvremene kršćanske misli o temi »Filozofija današnjeg kršćanina«. Ovaj kongres pak, više usredotočen na lik i djelo sv. Tome, časteći ovaj rimski centar tomističkog studija, o kojem se može reći da je u njemu Akvinac »tantquam in domo sua« (kao u svojoj kući), istovremeno također iskazuje čin zahvalnosti neumrlom Papi, koji je toliko zaslužan da se obnovi zanimanje za filozofsko i teološko djelo Anđeoskog Naučitelja.

2. Stoga pozdravljam organizatore kongresa, i to na prvom mjestu Vas, velečasni oče Vinko de Couenongle, koji ste opći učitelj Dominikanskog reda i predsjednik »Međunarodnog društva Tome Akvinskog«; skupa s Vama pozdravljam rektora ovog papinskog sveučilišta, velečasnog oca Josipa Salguero, poštovane članove akademskog zbora i sve cijenjene promicatelje tomističkih studija, koji su svojim sudjelovanjem počastili ovo zasjedanje obogaćujući ga doprinosom iz svoje struke.

Želim uputiti srdačan pozdrav također vama, studenti ovog Sveučilišta, koji se s velikodušnim poletom bavite studijem filozofije i teologije, uz ostale znanstvene pomoćne struke, imajući kao učitelja i vođu svetog Tomu, u čiju vas misao prosvijetljeno i revno uvode vaši profesori. Mladenački zanos s kojim pristupate Akvincu da mu postavite pitanja, što u vama potiče osjetljivost za probleme modernog svijeta, i utisak blistave jasnoće, što proizlazi iz odgovora koje vam nuđa s jasnom i spokojnom širinom, čine najuvjerljiviji dokaz nadahnete mudrosti Lava XIII., koja se očitovala objavljivanjem enciklike čiju obljetnicu slavimo ove godine.

3. Prvi cilj koji je veliki Papa htio postići tim povijesnim korakom bilo je, bez sumnje, to da nastavi i razvije nauku o odnosima između vjere i razuma, koju je predložio Prvi vatikanski sabor, na kojem je on kao biskup Perugie vrlo aktivno sudjelovao. U dogmatskoj konstituciji *Dei Filius* saborski su oci, naime, poklonili posebnu pažnju tome gorućem pitanju: raspravljajući »de fide et ratione« (o vjeri i razumu), oni su se složno suprotstavili onim filozofskim i teološkim strujama koje su bile zatrovane tada vladajućim racionalizmom, te su, na osnovi božanske Objave, koju su nam prenijeli i vjerno tumačili prethodni opći sabori te objasnili i obranili sveti oci i naučitelji, istočni i zapadni, izjavili da nema opreke između razuma i vjere, nego se oni mogu i moraju prijateljski susretati. (*Usp. Ench. Symb.* DS 3015—3020; 3041—3043.)

Žestoki napadi neprijatelja katoličke vjere i zdravog razuma naveli su Lava XIII. da u svojoj enciklici potvrdi i razvije nauku I. vatikanskog sabora. Pošto je dozvao u pamet postupni i sve veći doprinos velikana Crkve na Istoku i Zapadu obrani i razvoju filozofske i teološke misli, Papa se zaustavlja na djelu produbljivanja i sinteze što ga je izvršio sv. Toma. Riječima koje zaslužuju da budu navedene u njihovu jasnom klasičnom latinskom jeziku on ne oklijeva izjaviti da je Andeoski Naučitelj za istraživanje razuma o datostima vjere dao smjerokaze koji su, kako se pokazalo, neprolazne vrijednosti: »Illorum doctrinas, velut dispersas cuiusdam corporis membra, in unum Thomas collegit et coagmentavit, miro ordine digessit, et magnis incrementis ita adauxit, ut catholicae Ecclesiae singulare praesidium et decus iure meritoque habeatur... Praeterea rationem, ut par est, a fide apprime distinguens, utramque tamen amice consocians, utriusque tum iura conservavit, tum dignitati consuluit, ita quidem ut ratio ad humanum fastigium Thomae pennis evecta, iam fere nequit sublimius assurgere; neque fides a ratione possit plura ac validiora adiumenta praestolari, quam quae iam per Thomam consecuta est.«¹ (*Leonis XIII, Acta*, vol. I, str. 274—275.)

¹ »Njihove je nauke, kao raspršene udove nekog tijela, Toma sabrao i sklopio u jednu cjelinu, divno rasporedio i velikim doprinosima tako obogatio da se s pravom i zaslužno smatra izvrsnom pomoći i uresom Katoličke crkve... Osim toga, točno ra-

4. To su svečane i odgovorne tvrdnje. Nama, koji ih promatramo s vremenskog razmaka od jednog stoljeća, one prije svega nude praktično i pedagoško uputstvo. Njima je, naime, Lav XIII. htio nastavnicima i studentima filozofije i teologije predložiti neusporediv uzor kršćanskog istraživača.

Koja su, dakle, svojstva kojima je Akvinac zaslužio naslove »Naučitelj Crkve« i »Andeoski Naučitelj«, koje mu je dao sv. Pio V., i naslov »nebeski zaštitnik filozofskih i teoloških znanosti« (*Patronus caelestis studiorum optimorum*), koji mu je udijelio Lav XIII. u apostolskom pismu *Cum hoc sit* od 4. kolovoza 1880, tj. na prvu obljetnicu enciklike koju komemoriramo? (Usp. Leonis XIII, *Acta*, vol. II, str. 108—113.)

Prvo je svojstvo, bez sumnje, to što je iskazao puno poštovanje pameti i srca božanskoj Objavi; poštovanje koje je obnovio na smrtnoj postelji u opatiji Fossanova 7. ožujka 1274. Kako bi bilo korisno za Crkvu Božju da i danas svi filozofi i teolozi nasljeduju uzvišen primjer koji je dao »Zajednički Naučitelj Crkve«! Ovo je poštovanje Akvinac protegnuo na svete oce i učitelje Crkve, ukoliko su složni svjedoci objavljene Riječi, tako da kard. Kajetan nije oklijevao napisati ono što navodi i sama enciklika: »Budući da je sv. Toma veoma poštovao svete učitelje, baštinio je u nekom smislu misao svijuu njih.« (*In Summ. Theol.* II-II, q. 148, a. 4. c; Leonis XIII, *Acta*, vol. I, str. 273.)

Drugo svojstvo koje opravdava pedagoško prvenstvo Andeoskog Naučitelja jest veliko poštovanje koje je iskazivao vidljivom svijetu, ukoliko je djelo, dakle trag i slika, Boga Stvoritelja. Stoga je sv. Toma krivo bio optužen zbog naturalizma i empirizma. »Andeoski Naučitelj«, čitamo u enciklici, »izveo je zaključke iz naravi stvari i sveopćih načela, koji u sebi kriju klice gotovo neizmernih istina, što su ih kasniji učitelji razvili u određeno vrijeme i s mnogo uspjeha.« (Leonis XIII, *Acta*, vol. I, str. 273.)

Konačno, treće svojstvo koje je Lava XIII. navelo da profesorima i studentima predloži Akvinca kao uzor filozofskih i teoloških studija jest iskrena i potpuna privrženost učiteljstvu Crkve. Tu privrženost je uvijek sačuvao. Sudu učiteljstva podvrgao je sva svoja djela, i za vrijeme života i u času smrti. Tko se ne sjeća potresne ispovijesti koju je izrekao u sobici u Fossanovi klečeći pred Euharistijom prije nego ju je primio kao popudbinu života vječnoga! »Djela Andeoskog Naučitelja«, piše još Lav XIII., »sadržavaju nauku koja se najviše slaže s učiteljstvom Crkve.« (*Na ist. mj.*, str. 2807.) Iz spisa svetog naučitelja ne slijedi da bi on pridržao poštovanje svoga duha samo prema svečanom i nezabludivom učiteljstvu saborâ i papâ. To je vrlo poučna činjenica, koju bi trebali da nasljeduju svi oni koji se žele prilagoditi Dogmatskoj konstituciji *Lumen gentium* (br. 25).

5. Tri navedena svojstva, kojima je bio prožet sav misaoni napor sv. Tome, zajamčila su mu pravovjernost zaključaka. To je razlog zašto je papa Lav XIII., htijući »raspravljati o metodi filozofijskog studija koja bi uistinu odgovarala i dobru vjere i dostojanstvu ljudskih znanosti« (Leonis XIII, *Acta*, vol. I, str.

zlikujući razum od vjere, što je nužno, a ipak oboje prijateljski udružujući, sačuvao je prava jednoga i drugoga te ujedno vodio računa o njihovu dostojanstvu, tako da je razum Tominih krilima dostigao svoj ljudski vrhunac, i gotovo se ne može više dignuti, a gotovo ni vjera ne može od razuma očekivati veće i snažnije pomoći nego što je već dobila po Tomi.«

256), naročito uputio na sv. Tomu, »prvaka i učitelja nad svim skolastičkim učenjacima« (inter Scholasticos Doctores omnium princeps et magister; *na ist. mj.*, str. 272).

Akvinčeva metoda, načela i nauka — podsjetio je neumrli papa — stekli su u toku stoljeća naklonost ne samo učenjakâ nego i vrhovnog učiteljstva Crkve. (Usp. enc. *Aeterni Patris*, *na ist. mj.*, str. 274—277.) Pa i danas — nastavio je papa — da filozofsko i teološko razmišljanje ne bi gradilo na »nestalnom temelju«, koji bi ga učinio »klimavim i površnim« (*na ist. mj.*, str. 278), nužno je da se ponovno počne nadahnjivati na »zlatnoj mudrosti« sv. Tome, kako bi iskoristilo njezino svjetlo i snagu u produbljanju datosti Objave i u prikladnom unapređenju znanosti. (Usp. *na ist. mj.*, str. 282.)

Poslije sto godina povijesti ljudske misli u stanju smo odmjeriti kako su te ocjene bile razborite i mudre. Radi toga su ih s pravom nasljednici Lava XIII. i Zbornik crkvenog prava prihvatili i usvojili. Također i Drugi vatikanski sabor propisuje, kako znamo, proučavanje i predavanje trajno vrijedne filozofske baštine, od koje je značajan dio upravo misao Andeoskog Naučitelja. (Ovom prigodom rado podsjećam da je Pavao VI. na Sabor pozvao Jacquesa Maritaina, jednog od najčuvanijih modernih tumača tomističke misli, htijući na taj način također izraziti visoko poštovanje prema naučitelju XIII. stoljeća i ujedno takma načinu »filozofiranja« u skladu sa »znakovima vremena«.) Dekret o odgoju i obrazovanju svećenika *Optatam totius*, prije nego iznese nužnost da se u predavanju uzmu u obzir sva filozofska istraživanja, osobito »ona koja imaju veći utjecaj u vlastitoj zemlji«, zahtijeva da »filozofske predmete treba tako predavati da se studenti dovedu do temeljite i suvise spoznaje čovjeka, svijeta i Boga, oslanjajući se na trajno vrijednu filozofijsku baštinu« (br. 15).

U Deklaraciji o kršćanskom odgoju *Gravissimum educationis* čitamo: »... Uzevši najsavjesnije u obzir nova pitanja i rezultate istraživanja današnjice koja se razvija, neka se jasnije uoči kako vjera i razum teže za jednom istinom, slijedeći stope crkvenih učitelja, posebno svetog Tome Akvinskog« (br. 10). Riječi Sabora su jasne: saborski su oci u strogoj povezanosti s kulturnom baštinom prošlosti, posebno s mišlju svetog Tome, vidjeli osnovni element za primjereno obrazovanje svećenika i katoličke mladeži, pa stoga, s obzirom na izgleda za budućnost, nužni uvjet za priželjkivanu obnovu Crkve.

Nije sada čas da ovdje potvrdim svoju volju da u potpunosti provedem u djelo saborske smjernice i odredbe kad sam se u tom smislu izričito izjasnio već u homiliji 17. listopada 1978., tj. sutradan po mojem izboru za Stolicu sv. Petra (usp. *AAS*, 70, 1978. str. 921—923), i toliko puta kasnije.

6. Stoga mi je vrlo drago da se večeras nalazim među vama, koji punitе dvorane Papinskog sveučilišta svetog Tome Akvinskoga, privučeni njegovom filozofskom i teološkom naukom, kao što su bili privučeni i mnogobrojni učenici raznih narodnosti što su okruživali brata dominikanca u XIII. stoljeću kad je predavao na sveučilištu u Parizu ili Napulju, ili na Studiju papinske kurije (Studium curiae), ili na studiju samostana sv. Sabine u Rimu.

Filozofija svetog Tome zaslužuje da je današnja mladež pomno proučava i s uvjerenjem prihvati, i to zbog otvorenosti i svestranosti, a to su značajke koje je teško naći u mnogim strujama današnje misli. Riječ je o otvorenosti sveukupnoj stvarnosti u svim njezinim dijelovima i razmjerima, bez smanjivanja ili ograničenja (bez apsolutizacije pojedinih vidova), kako to zahtijeva razum u ime objektivne i cjelovite istine o stvarnosti. Ta je otvorenost oznaka kršćan-

ske vjere, kojoj je katoličanstvo (= otvorenost svima) naročito obilježje. Ova se otvorenost temelji i izvire iz činjenice da je filozofija svetog Tome filozofija bitka, tj. zbiljnosti bivstvovanja (*actus essendi*), koje je transcendentalna vrijednost najizravniji put da se uzdignemo do spoznaje samostojnog Bitka (*Esse subsistens*) i čiste Zbiljnosti (*Actus purus*), Boga. S tog razloga ova bi se filozofija mogla čak nazvati navjestiteljicom bitka, pjesmom u čast bivstvujućeg bitka.

Iz toga navješćivanja bitka proizlazi sposobnost filozofije svetog Tome da prihvati i »potvrdi« sve što se pred ljudskim umom pojavi (datost iskustva u najširem smislu) kao određeno biće u cijelom neiscrpivom bogatstvu svoga sadržaja; ona je na poseban način sposobna da prihvati i »potvrdi« onaj »bitak« koji je u stanju da pozna sebe sama, da se u sebi čudi i naročito da o sebi odlučuje i kuje svoju neponovljivu povijest... Na ovaj »bitak«, na njegovo dostojanstvo misli sveti Toma kad govori o čovjeku kao o nekome tko je »najsavršeniji u cijeloj prirodi« (*perfectissimum in tota natura*; S. Th. I, q. 29, a. 3), »osoba«, za koju on zahtijeva posebnu i izuzetnu pažnju. Na taj je način rečeno ono bitno o dostojanstvu čovječjeg bitka, iako još mnogo preostaje za istraživanje na tom polju, uz pomoć razmišljanja koja nam pružaju suvremena filozofijska strujanja.

Iz te afirmacije bitka filozofija svetog Tome crpe također vlastito metodološko samoopravdanje kao struke koja se ne da svesti na bilo koju drugu znanost; čak nam se predstavlja kao znanost koja nadilazi sve ostale i koja je ne samo neovisna o njima nego ih u bitnome dopunja.

Osim toga, filozofija svetog Tome iz afirmacije bitka izvodi mogućnost i zahtjev da se nadiđe sve ono što nam spoznaja pruža kao datost iskustva kako bismo tako dospjeli do »samostojnog Bitka« i ujedno stvoriteljske Ljubavi, u kojoj činjenica da je »bolje biti nego ne biti« (*potius est esse quam non esse*) i, posebno, činjenica da postojimo — nalazi svoje krajnje (i zato nužno) tumačenje. »Bivstvovanje je«, misli sveti Toma, »najrasprostranjenija činjenica, prva i najnutarnija od svih drugih činjenica: pa zato pripada samome Bogu kako to traži vlastita moć te činjenice.«² (QQ. DD. *De potentia*, q. 3, a. 7 c.)

Sveti je Toma uputio filozofiju tragom te intuicije bitka, naznačujući ujedno da se um osjeća ugodno (kao »kod svoje kuće«) samo na tom putu, i zato ga se ne može nikako odreći ako se ne želi odreći samoga sebe.

Sveti Toma, time što je kao predmet metafizike stavio stvarnost »pod vidom bića« (*sub ratione entis*), ukazao je na transcendentalnu analogiju bitka kao na metodološki kriterij za formulaciju izričaja o cjelokupnoj zbilji, uključivši i Apsolutnu. Teško je procijeniti metodološku važnost toga otkrića za filozofijsko istraživanje, kao uostalom i za ljudsku spoznaju općenito.

Suvišno je naglašavati koliko toj filozofiji duguje sama teologija, koja nije ništa drugo nego »vjera koja traži razumijevanje« (*fides quaerens intellectum*) ili »razumijevanje vjere« (*intellectus fidei*). Zato se ni teologija ne može odreći filozofije svetog Tome.

7. Moramo li se možda pribojavati da bi prihvaćanje filozofije svetoga Tome dovelo u pitanje mnogostrukost kultura i napredak ljudske misli? Takva

² *Ipsum enim esse est communissimus effectus, primus et intimior omnibus, aliis effectibus; et ideo soli Deo competit secundum virtutem propriam talis effectus.*

bojazan bi očito bila suvišna, jer »filozofija koja vrijedi svagda«, u snazi spomenutog metodološkog načela, prema kojemu sve bogatstvo stvarnosti ima svoj izvor u »zbiljnosti bivstvovanja« (*actus essendi*), unaprijed obuhvaća, da tako kažem, sve što je istinito u zbilji. I obratno: svaka spoznaja zbilje — koja je uistinu odrazuje — ima puno građansko pravo u »filozofiji bitka«, neovisno o tome tko ima zaslugu da je unaprijedio tu spoznaju i neovisno o filozofskoj školi kojoj pripada. Stoga druga filozofijska strujanja, ako se na njih gleda s tog stajališta, mogu se, čak i moraju, smatrati prirodnim saveznicima filozofije svetog Tome i kao partneri, dostojni pažnje i poštovanja, u dijalogu koji se odvija pred stvarnošću i u ime neosakaćene istine o njoj. Eto razloga za uputstvo svetog Tome, danog učenicima u *Pismu o načinu studiranja (Epistula de modo studendi)*: »Ne gledaj tko je što rekao, nego što je rekao« (*Ne respicias a quo sed quod dicitur*). To proizlazi iz same nutrine njegove filozofije. Zato živo cijenim rasporedbu studija Filozofskog fakulteta ovog Sveučilišta, prema kojoj, osim teoretskih tečajeva o Aristotelu i sv. Tomi, ima i tečaj: znanost i filozofija, filozofijska antropologija, fizika i filozofija, povijest moderne filozofije, fenomenološko gibanje, u skladu s nedavno objavljenom Apostolskom konstitucijom *Sapientia christiana*: o crkvenim sveučilištima i fakultetima. (*ASS*, 71, 1979, str. 495—496.)

8. No, ima i drugi razlog koji osigurava trajnu valjanost filozofije svetog Tome, a to je naglašena zauzetost za istraživanje istine. »Studij filozofije«, piše Akvinac tumačeći svog cijenjenog filozofa Aristotela, »nije zato da se zna što su ljudi mislili, nego kako stvari uistinu stoje.«³ (*De coelo et mundo*, I, lect. 22, ed. Spiazzi, n. 228.) Eto zašto se filozofija svetog Tome odlikuje svojim realizmom, svojom objektivnošću: to je filozofija »onoga što bitak jest, a ne kako izgleda da jest« (*de l'être et non du paraître*). Tekovina naravne istine, koja ima svoj najviši izvor u Bogu Stvoritelju, kao što ga božanska istina ima u Bogu Objavitelju, učinila je filozofiju Anđeoskog Naučitelja vrlo prikladnom da bude »službenicom vjere« (*ancilla fidei*), a da ne ponizi samu sebe i da ne suzi polje istraživanja; ona je, naprotiv, postigla razvitak kakav sav ljudski razum nije mogao zamisliti. Stoga je papa Pio XI., kad je objelodanio encikliku *Studiorum duces* u povodu šeststote obljetnice proglašenja Tome svetim, bez oklijevanja napisao: »Kad štujuemo Tomu, radi se o nečem što je veće nego samo poštivanje Tome, radi se naime o autoritetu crkvenog učiteljstva.«⁴ (*AAS*, 13, 1923, str. 324.)

9. Zaista, sveti je Toma »razumom koji je prosvijetljen vjerom« (*ratio fide illustrata*; I. vatikanski koncil, dogm. konstitucija *Dei Filius*, gl. 4; DS 3016) znao osvjetliti također probleme koji se tiču Utjelovljene Riječi, »Spasitelja svih ljudi« (Prolog trećeg dijela Teologijske sume). To su problemi kojih sam se dotakao u svojoj prvoj enciklici Otkupitelj čovjeka (*Redemptor hominis*), gdje sam predstavio Krista kao »Otkupitelja čovjeka i svijeta, središte svemira i povijesti... poglaviti put Crkve« za povratak »u kuću Očevu« (br. 1, 8, 13). To je prvorazredni sadržaj života Crkve i kršćanskog znanja. Zar kristologija

³ *Studium philosophiae non est ad hoc quod sciatur quid homines senserint, sed qualiter se habeat veritas.*

⁴ *In Thoma honorando maius quiddam quam Thomae ipsius existimatio vertitur, id est Ecclesiae docentis auctoritas.*

nije temelj i prvi uvjet izgradnje potpune antropologije, u skladu sa zahtjevima našeg vremena? Naime, ne smijemo zaboraviti da samo Krist »potpuno očituje čovjeka čovjeku«. (Usp. Pastoralnu konstituciju *Gaudium et spes*, br. 22.)

Sveti je Toma također snažno osvijetlio razumom, očišćenim i uzdignutim vjerom, probleme čovjeka: njegovu narav stvorenu na sliku Božju, njegovu ličnost dostojnu poštovanja već od samog začeca, nadnaravno određenje čovjeka za blaženo gledanje jednog i trojstvenog Boga. U toj stvari svetom Tomi duguje-mo točnu i uvijek valjanu definiciju bitne veličine čovjeka: »On je biće koje se brine za sebe« (*ipse est sibi providens*; usp. *Contra gentes* III, 81).

Čovjek je gospodar samoga sebe, može se pobrinuti za sebe i planirati svoju sudbinu. Ipak ta činjenica, gledana u sebi, još nije presudna za veličinu čovjeka i ne jamči puninu njegova osobnog samoostvarenja. Presudna je samo činjenica da se čovjek u svom djelovanju podvrgne istini, koju ne stvara on, nego je samo otkriva u prirodi koja mu je dana skupa s postojanjem. Bog je onaj koji kao stvoritelj čini da nešto postoji, a kao objavitelj tu stvarnost sve više očituje po Isusu Kristu i po Crkvi. Drugi vatikanski sabor crpe iz dubina ove intuicije kad tu brigu čovjeka za sebe naziva »kraljevskom službom« (*munus regale*).

Tu sam nauku htio dozvati u pamet i posadašnjiti je u enciklici *Otkupitelj čovjeka* (*Redemptor hominis*) pokazujući da je čovjek »prva staza kojom Crkva mora proći ispunjavajući svoje poslanje« (br. 14).

10. Na svršetku ovih razmišljanja, nužno sažetih, nameće mi se posljednja riječ. To je riječ kojom je Lav XIII. zaključio encikliku *Aeterni Patris*. »Slijedimo primjere Anđeoskog Naučitelja« (*Exempla sequamur Doctoris Angelici*), preporučivao je. (Leonis XIII, *Acta, nav. mj.*, str. 283.) I ja to večeras ponavljam. Taj je poticaj, naime, potpuno opravdan svjedočanstvom života, kojim je Toma potvrdio svoje naučavanje. Njegova je metodologija više nego metodološka vještina učitelja; to je metodologija sveca koji u punini živi Evandjelje, u kojem je ljubav sve. Ljubav prema Bogu, najvišem izvoru svake istine; ljubav prema bližnjemu, Božjemu remek-djelu; ljubav prema stvorenim stvarima, koje su dragocjene škrinje pune dragocjenog blaga koje je Bog u njih položio.

Eto, takva je bila nadahniteljska snaga sve njegove učenjačke zauzetosti i to je bio nutarnji poticaj za potpuno darivanje njegova posvećena bića. »Od ljubavi kao počela sve potječe, a prema ljubavi kao cilju sve je usmjereno.«⁵ (*In Io. Ev.*, XV, 2.) Uistinu, gigantski umni napor ovog učitelja mišljenja bio je potaknut, podržavan, usmjeren srcem koje je bilo prepuno ljubavi prema Bogu i bližnjemu. »Žarom ljubavi stječe se spoznaja istine.«⁶ (*Na ist. mj.*, V, 6). To su simbolične riječi, po kojima — iza mislioca sposobnog za najsmionije misaone letove — naslućujemo mistika naviknuta da izravno iz samog izvora svake istine crpe odgovor na najdublje pozive ljudskog duha. Zar nije uostalom i sam priznao da nije nikada pisao ili predavao, a da prije nije molio?

Tko pristupa svetom Tomi, ne može zanemariti svjedočanstvo koje izvire iz njegova života, štoviše, treba da se hrabro uputi njegovim tragom u nastojanju da slijedi njegov primjer, ako želi dospjeti do toga da kuša najskrivenije i

⁵ A caritate omnia procedunt sicut a principio, et in caritatem omnia ordinantur sicut in finem.

⁶ Per ardorem caritatis datur cognitio veritatis.

najtečnije plodove njegove nauke. To nam stavlja pred oči liturgijska molitva na njegov blagdan: »Bože, u svetome Tomi dao si nam uzor svetosti i brižna proučavanja svete nauke. Daj nam proniknuti nauk što ga je učio i živjeti kao što je on živio.«

To večeras molimo i mi od Gospodina, povjeravajući svoju molitvu zagovoru »učitelja Tome«, učitelja veoma ljudskog jer je duboko kršćanski, i duboko kršćanskog upravo zato jer je duboko ljudski.

Iz *L'Osservatore Romano* od 19—20. studenoga 1979., str. 1—3.

Preveo: *Augustin Pavlović O. P.*

Marko Matić

SIMPOZIJI PROFESORA BOGOSLOVNIH UČILIŠTA

Zagreb, Fratrovac 38, 9—10. travnja 1980.

U srijedu 9. travnja 1980. u 9.15 sati otvorio je dr. Celestin Tomić, dekan Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, rad 5. simpozija bogoslovnih učilišta. U pozdravnom govoru izrazio je žaljenje što se ovaj simpozij zbog izvjesnih razloga mjesnog ordinarija nije mogao održati kod otaca franjevaca u Makarskoj, kako je bilo zaključeno prošle godine u Lovranu, i zahvalio ocima isusovcima koji su prihvatili da budu domaćini ovogodišnjeg skupa. Tajnik simpozija dr. Tomislav Ivančić nakon kratkog pozdrava predložio je da se odmah prijeđe na rad i da se izaberu predsjednik ovogodišnjeg simpozija i njegov zapisničar. Kocka je pala na domaćine o. Rudolfa Brajčića i o. Marka Matića.

Nakon toga dr. Anton Benvenin dao je mali osvrt na prošlogodišnji simpozij u Lovranu i podsjetio kako je došlo do ovogodišnje teme: »Historia salutis i struktura studija na našim učilištima« (dr. Ivan Fuček DI), »Postulat historiae salutis i njegova primjena u našim bogoslovijama« (dr. Anton Benvenin). Prije nego donesemo glavne misli tih predavanja, evo popisa sudionika:

A) Bogoslovni fakultet — Zagreb

1. Msgr dr. Đuro Kokša, pomoćni biskup zagrebački (samo jedno popodne)
2. Dr. Celestin Tomić, dekan Bogoslovnog fakulteta
3. Dr. Tomislav Ivančić, tajnik simpozija
4. Dr. Vjekoslav Bajsić
5. Dr. Marijan Biškup
6. Dr. Bonaventura Duda
7. Dr. Jerko Fućak
8. Dr. Ivan Golub
9. Dr. Josip Kribl
10. Dr. Aldo Starić
11. Dr. Marijan Valković
12. Dr. Stjepan Večković
13. Dr. Vladimir Zagorac